

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»



Декан природничо-географічного факультету

Л.П. Міронець

31 серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика викладання географії у ЗВО

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія освітньо-

професійна програма: Географія мова

навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

31 серпня 2023 р.

Голова

(Міронець Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Корнус Олеся Григорівна кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії

Протокол № 1 від “30” серпня 2023

року.

Завідувач кафедри

Корнус О.Г., канд. геогр. наук, доцент



1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	магістр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		-й	
Семестр			
Загальна кількість годин – 90		2-й	-й
		Лекції	
		14 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	год.
		Консультації:	
2 год.	год.		
Вид контролю: залік			

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

- засвоєння теоретичних основ дидактики вищої школи;
- ознайомлення студентів з особливостями організації педагогічного процесу у вищій школі з урахуванням світових тенденцій розвитку освіти;
- професійно-педагогічна підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” до педагогічної діяльності у закладах вищої освіти, а також до взаємодії з людьми у різноманітних установах, що має характер управлінської, організаторської та освітньої діяльності фахівця.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

Здатність розв'язувати складні задачі та прикладні проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері географії, природокористування міського та

регіонального розвитку, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог (ПК)

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 1).

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 2).

Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 3).

Здатність працювати в команді (ЗК 5).

Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти на засадах компетентнісного підходу (СК 9).

Здатність до виконання посадових обов'язків викладача, володіння педагогічним тактом та високими моральними якостями, здатність застосовувати сучасні методики і освітні технології, у т.ч. геоінформаційні, з метою забезпечення якості навчального процесу в закладах освіти (СК12).

Методи навчання та викладання: частково-пошуковий; інтерактивні (дистанційні освітні технології, презентація); практичні методи навчання (практична робота).

3. Передумови для вивчення дисципліни

Відсутні. Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка, затвердженого наказом № 420 від 30 вересня 2019 р.

4. Результати навчання за дисципліною

	Програмні результати навчання		Очікувані результати навчання
ПР01	Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно-і суспільнотериторіальних систем на різних рівнях просторової організації.	РН1	Знати теоретичну базу фізичної та суспільної географії та вміти їх використовувати в своїх дослідженнях
ПР05	Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень.	РН2	Демонструвати вміння вільного володіння науковими методами дослідження для розв'язання науково-прикладних проблем та вміння оцінювати прийняті рішення.
ПР13	Здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти, розробляти необхідне для цього навчально-методичне та інформаційне забезпечення.	РН3	Демонструвати вільне володіння методикою викладання географічних дисциплін у закладах вищої освіти, вміння створювати та розробляти навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальних дисциплін.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з методики викладання географії у ЗВО; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	знає програмний матеріал, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінений, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль									Разом	Сума	
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2								
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	КР	60	100
-	2	5	5	5	2	5	5	3	25		
Контроль самостійної роботи											
-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	40	

КР – підсумкова контрольна робота

Згідно Положення «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» від 27.04.2020 р., можливе зарахування результатів навчання з окремої теми/тем, розділу, індивідуального завдання (контрольної роботи) чи дисципліни в цілому, здобутих за цими видами освіти. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно переліку компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та формами оцінювання є: поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу», затвердженого вченою Радою СумДПУ імені А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015). Методами формативного оцінювання є: усне опитування та коментарі викладача за його результатами, індивідуальна доповідь, презентація, обговорення та самокорекція виконаної роботи магістрантами. Сумативне оцінювання включає оцінки за виконання практичних робіт, письмове тестування за результатами вивчення тем (поточний контроль), оцінка за результатами виконання самостійної роботи. Оцінювання знань здобувачів освіти охоплює усі теми, які передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Загальна оцінка з дисципліни складається з оцінок, які магістрант отримує за виконання практичних занять, поточних тестових контролів (загалом 60 балів) та оцінку за результатами виконання самостійної роботи – 40 балів.

7. Програма навчальної дисципліни

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I. Загальні основи дидактики вищої школи

Тема 1.1. Методика викладання географічних дисциплін як наука та навчальна дисципліна. Методика як предметна дидактика. Навчальна дисципліна. Її сутнісні характеристики. ЄКТС. Академічна доброчесність.

Тема 1.2. Система вищої освіти в Україні. Рівні та ступені вищої освіти. Ліцензійні умови та стандарти вищої освіти. Організація освітнього процесу. Навчально-методичний

комплекс. Організація аудиторної роботи зі студентами. Робочий час викладача. **Тема 1.3.** Принципи та методи навчання у закладі вищої освіти. Класифікація методів навчання. Пояснювально-ілюстративний метод. Репродуктивний метод. Частковопошуковий, або евристичний метод. Дослідницький метод.

РОЗДІЛ 2. Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі **Тема 2.4.** Форми контролю знань у ЗВО. Види контролю. Організація складання іспитів і заліків. Загальні критерії оцінювання знань студентів на іспиті. Методичні основи організації тестового контролю знань. Організація проведення кваліфікаційних іспитів.

Тема 2.5. Лекція у закладі вищої освіти як основна форма освітнього процесу. Історія виникнення лекції у ЗВО. Лекція як форма організації і метод навчання. Методична концепція лекційного курсу. Організація лекційних занять. Методика і техніка читання лекцій. Сучасні проблеми лекційного викладання.

Тема 2.6. Методика проведення семінарських занять. Семінарське заняття як одна з форм організації навчання. Основні форми проведення семінарських занять, їх переваги та недоліки. Види семінарських занять. Методика підготовки і проведення семінарських занять. Алгоритм підготовки до семінарського заняття. Структура семінарського заняття. Методика опитування студентів на семінарському занятті.

Тема 2.7. Методика проведення лабораторних занять. Основні завдання лабораторних занять. Структура лабораторного заняття. Етапи підготовки і проведення лабораторного заняття.

Тема 2.8. Методика проведення практичних занять. Практичне заняття – форма організації навчального процесу. Структура практичного заняття. Основна дидактична мета практичного заняття. Підготовка викладача і студентів до проведення практичного заняття.

Тема 2.9. Організація самостійної навчальної роботи студентів. Класифікація типів самостійної роботи студентів. Організаційно-методичне та матеріальне забезпечення самостійної роботи студентів.

Тема 2.10. Організація науково-дослідної роботи студентів. Роль науково-дослідної роботи студентів у фаховій підготовці. Форми науково-дослідної роботи студентів. Індивідуальні завдання та написання рефератів й есе як початок науково-дослідної роботи студентів. Особливості написання курсової як науково-дослідної роботи. Етапи підготовки кваліфікаційних робіт. Проведення науково-практичних студентських конференцій і географічних олімпіад. Організація діяльності наукових гуртків та проблемних груп студентів.

7.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	У сьог	у тому числі				У сьог	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.		Самост.р	Лекції	Практ.	Лабор.
Розділ 1. Загальні основи дидактики вищої школи										

Тема 1. Методика викладання географічних дисциплін як наука та навчальна дисципліна	6	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Система вищої освіти в Україні	7	1	1	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Принципи та методи навчання у закладі вищої освіти	8	2	1	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Разом за розділом 1	21	4	2	-	-	15	-	-	-	-	-	-
Розділ 2. Методика викладання географічних дисциплін у вищій школі												
Тема 4. Форми контролю знань у ЗВО	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Лекція у закладі вищої освіти як основна форма освітнього процесу	9	2	2	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Методика проведення семінарських занять	7	1	1	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 7. Методика проведення практичних занять	8	1	2	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Методика проведення лабораторних занять	8	1	2	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 9. Організація самостійної та індивідуальної навчальної роботи студентів	7	1	1	-	-	5	-	-	-	-	-	-
Тема 10. Організація науково-дослідної роботи студентів	14	2	-	-	2	10	-	-	-	-	-	-
Разом за розділом 2	67	10	10		2	45	-	-	-	-	-	-
Усього годин	90	14	14		2	60	-	-	-	-	-	-

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Система вищої освіти в Україні. Принципи та методи навчання як орієнтир у викладацькій роботі.	2	-
2.	Навчальні програми при викладанні географії у ЗВО.	2	-
3.	Критерії та норми оцінювання знань студентів.	1	-
4.	Методичні особливості проведення лекцій у ЗВО	2	-
5.	Методичні особливості проведення семінарських занять з географічних дисциплін у ЗВО.	1	-
6.	Організація та проведення практичних занять з географії у ЗВО.	2	-

7.	Організація та проведення лабораторних занять з географії у ЗВО.	2	-
8.	Організація індивідуальної та самостійної роботи з географії у ЗВО	1	-
9.	Проведення конференцій та консультацій.	1	-
	<i>Всього годин</i>	14	-

Теми лабораторних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика : монографія / [Калашнікова С., Базелюк Н., Базелюк О. та ін.] ; за наук. ред. С. Калашнікової. — Київ : Інститут вищої освіти НАПН України. — 255 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/TE.2023> 2. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/29032>
3. Данильченко О., Корнус О., Корнус А., Сюткін С., Нешатаєв Б. Практична підготовка студентів: стан і проблеми // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2018. Вип. 27. С. 28-34. <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/download/933/932/935>
4. Джеджула О.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / Вінниця: ВНАУ, 2020. 208 с. <http://repository.vsau.org/getfile.php/27268.pdf> 5. Корнус О., Коновалов М., Корнус А., Сюткін С., Данильченко О., Нешатаєв Б. Особливості структури та змісту географічної освіти в старшій школі в Україні та Норвегії // Vzdelávanie a spoločnosť V : Medzinárodný nekonferenčný zborník / Renáta Bernátová, Tetyana Nestorenko (Eds.). Prešove : PRVÉ Prešovská univerzita v Prešove, 2020. С. 93–98. URL: <http://www.pulib.sk/web/pdf/web/viewer.html?file=/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova14/subor/978055524382.pdf>
6. Корнус О.Г. Методичні особливості викладання навчальної дисципліни «Історична географія» для студентів географічних спеціальностей //Scientific and pedagogic internship «Effective training methods in the area of biology, ecology, geography, geology, chemistry and physics» : Internship proceedings, November 16 - December 28, 2020. Lublin : Izdavniceiba “Baltija Publishing”, 2020. Р. 23-27. https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/9942/1/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BD%D1%83%D1%81_%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf
7. Косенко Н., Левашова Ю., Коваленко А., Лебедева О. Features of teaching natural disciplines for foreign students // New Collegium, 2020. 1(99), 65–68. URL: <https://doi.org/10.30837/nc.2020.1.65>.
8. Краус К.М., Краус Н.М., Нікіфоров О.П., Осецький В.Л. Методика викладання фахових дисциплін: навчальний посібник. Київ: Аграр Медіа Груп, 2020. 205 с. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31134/1/Kraus_Metodyka_vykladannya_2020.pdf
9. Нагаєв В.М., Портян М.О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с. https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/4929/1/NP_VVSh_2018.pdf

10. Прищак, М.Д., Залюбівська О.Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2020. 160 с.
https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/28445/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D1%89%D0%B0%D0%BA_%D0%97%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D0%B1%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%9D%D0%9F.pdf?sequence=1&isAllowed=y
11. Теорія та методика викладання фахових дисциплін у ЗВО: навчально-методичний посібник / укладач І. В. Казанжи. Миколаїв : СПД Румянцева, 2018. 154 с. URL:
http://dspace.mdu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/403/3/%D0%9A%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D0%B6%D0%B8%20%D0%86.%D0%92._%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%84%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD%20%D1%83%20%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%85%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf
12. Федонюк В.В., Федонюк М.А., Панькевич С.Г. Досвід використання програми Google Earth при викладанні географічних дисциплін // Інформаційні технології і засоби навчання. 2013. Т. 38, вип. 6. С. 138-148. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2013_38_6_14
13. 22. Якимова Л.П. Методика викладання фахових дисциплін у ЗВО: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях : навч. посібник. Чернівці: Технодрук, 2019. 177 с.
https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1228/Yakymova_Methods%20of%20teaching%20professional%20disciplines.pdf?sequence=1&isAllowed=y
14. Ячменик М., Корнус О., Браславська О., Рожі І. Особливості формування «soft skills» у здобувачів вищої освіти в умовах педагогічного закладу вищої освіти // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Вип. 2 / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; [голов. ред. О. І. Безлюдний]. Умань : Візаві, 2022. С. 16-25. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2022.262819>

Додаткові

1. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. / В. В. Ягоднікова. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 80 с.
https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/inter_formy.pdf
2. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
<https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf?id=1cse4002-ce8d-4991-809f-f0fcd3d3994b>
3. Корнус О. Методичні особливості викладання навчальної дисципліни «Основи технологій виробництва» // Часопис соціально-економічної географії: міжрегіон. зб. наук. праць, 2017. Вип. 23 (2). С. 59-69.
<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/214746.pdf>
4. Методика викладання у вищій школі : навчально-методичний посібник / Уклад. : В. І. Кобаль. Мукачево: Вид-во МДУ, 2016. 203 с.

<http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/94/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%20%D0%92.%D0%86.%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%83%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D1%96%D0%B9%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%96%202016%20%281%29%20%281%29.PDF>

5. Січкарук, О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі. Київ : Тансоа, 2006. 88 с.
<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19839/Cherneta.pdf?sequence=1>

Інформаційні ресурси

1. <https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=316> – дистанційний курс на Moodle СумДПУ.
2. Освітній портал URL: // www.osvita.ua